

REGIONALE VOGELBESCHERMING IN EN ROND AMSTERDAM

Ronald Hofmeester

Jack de Ripper waart weer rond. Massamoord vindt plaats. De vogelwereld rond Amsterdam wordt keer op keer opgeschrikt door gewelddaden. Dit is niet de synopsis van het script 'Amsterdamned II', maar pure werkelijkheid. De moordenaars sloegen toe in het zuidoosten en westen van onze regio. De slachtoffers zijn met name broedende Visdieven en Kokmeeuwen in kolonies in Amsterdam Zuidoost en Fitissen en andere bewoners van bosjes in het Westelijk Havengebied. De daders werden vervolgd, maar vrijgesproken, omdat ze niet op de hoogte waren van de aanwezigheid van broedende vogels (zeiden ze). Hier had een voorbeeld gesteld kunnen worden. Helaas komt er een tweede kans, omdat opnieuw op grote schaal vogels zijn verstoord en vermoord. Hopelijk komt het nu wel tot een veroordeling.

Dat er zulke vergissingen gemaakt kunnen worden is onvoorstelbaar. In de avifauna van Amsterdam mogen echter niet nog meer zwarte bladzijden verschijnen. Het wordt tijd dat de overheid, zowel landelijk als gemeentelijk (of deelraadlijk), zich gaat houden aan de regels die ze zelf heeft onderschreven. Wat voor zin heeft het om internationale conventies te ondertekenen, een EG-vogelrichtlijn of een Vogelwet te hebben als men zich er niet aan houdt? Het ondertekenen van verdragen en het lid zijn van de EG schept verplichtingen. De overheid maakt wel mooie sier met een schitterende reeks verdragen, maar doet er vervolgens niets mee.

Wat zou men moeten doen? Hieronder volgt in het kort wat de EG-vogelrichtlijn en de Wetland Conventie inhouden en wat de consequenties er van zouden moeten zijn.

De EG-vogelrichtlijn (1979)

Deze richtlijn houdt een aantal verplichtingen in. Zo is elke lidstaat verplicht haar wetgeving aan te passen en een lijst op te stellen van "met uitroeiing bedreigde- of speciaal gevaar lopende soorten". Het gaat hierbij om soorten die

- a. dreigen uit te sterven
- b. gevoelig zijn voor bepaalde wijzigingen van het leefgebied
- c. als zeldzaam worden beschouwd, omdat hun populatie zwak is of omdat zij slechts plaatselijk voorkomen
- d. vanwege specifieke kenmerken van hun leefgebied speciale aandacht verdienen
- e. alle trekvogels die geregeld voorkomen.

De Nederlandse regering heeft Vogelbescherming gevraagd deze verplichting uit te werken. Deze uitwerking is in 1986 uitgebracht onder de titel "Bedreigde en karakteristieke vogels in Nederland", meestal afgekort als "de Rode Lijst". De titel geeft al aan dat het om meer gaat dan de soorten die in de richtlijn zijn vermeld. Op de Rode Lijst staan namelijk ook soorten die "karakteristiek" zijn voor Nederland.

De Rode Lijst bevat de volgende categorieën

A Soorten waarvoor Nederland bij uitstek internationale verantwoordelijkheid draagt voor het behoud van de betrokken populaties, dat zijn

1 soorten waarvan de Nederlandse broedpopulatie in Europees verband van grote betekenis is.

2 soorten waarvan het voorkomen als doortrekker of wintergast in Nederland van grote betekenis is.

B Soorten die in recente tijd sterk in aantal zijn achteruitgegaan en waarvan het broedareaal in Nederland aanzienlijk is afgenomen. Indien de huidige trend zich voortzet, lopen ze het gevaar binnen korte tijd als broedvogels uit ons land te verdwijnen.

C Soorten die in recente tijd op landelijke schaal duidelijk in aantal achteruitgaan zonder dat dit al heeft geleid tot een aanzienlijke inkrimping van het broedareaal in Nederland. Indien de huidige trend zich voortzet, zal binnen korte tijd het broedareaal aanzienlijk afnemen (ze lopen het gevaar in cat. B te komen).

D Soorten waarvan het voorkomen door biotoopkeuze, gedrag of numerieke verspreiding (o.a. het broeden in slechts enkele kolonies) bijzonder kwetsbaar is.

E Soorten die in klein aantal in Nederland broeden en in voor ons land karakteristieke biotopen voorkomen (zie tabel I).

en later toegevoegd

F Nieuwe kandidaten voor de Rode Lijst, in verband met recente afname dreigen deze soorten te gaan vallen onder categorie B, C, D of E (zie tabel II).

tabel I

Soorten die op grond van de geformuleerde motieven zijn opgenomen in de lijst van karakteristieke en bedreigde vogels in Nederland. De nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende vogelsoorten (zie bijlage IV) betreft de soorten die onder motief B, C, D of E vallen.

Soort	Motief	A1	A2	B	C	D	E
1. Geoorde Fuut <i>Podiceps nigricollis</i>							•
2. Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo</i>		•					
3. Roerdomp <i>Botaurus stellaris</i>						•	
4. Woudaapje <i>Ixobrychus minutus</i>				•			
5. Kwak <i>Nycticorax nycticorax</i>							•
6. Purperreiger <i>Ardea purpurea</i>		•			•		
7. Ooievaar <i>Ciconia ciconia</i>				•			
8. Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>		•				•	
9. Kleine Zwaan <i>Cygnus columbianus</i>			•				
10. Kleine Rietgans <i>Anser brachyrhynchus</i>			•				
11. Kolgans <i>A. albifrons</i>			•				
12. Grauwe Gans <i>A. anser</i>			•				
13. Brandgans <i>Branta leucopsis</i>			•				
14. Smient <i>Anas penelope</i>			•				
15. Zomertaling <i>A. querquedula</i>				•			
16. Krooneend <i>Netta rufina</i>							•
17. Toppereend <i>Aythya marila</i>			•				
18. Nonnetje <i>Mergus albellus</i>			•				
19. Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>						•	
20. Blauwe Kiekendief <i>C. cyaneus</i>		•				•	
21. Grauwe Kiekendief <i>C. pygargus</i>				•			
22. Korhoen <i>Tetrao tetrix</i>				•			
23. Patrijs <i>Perdix perdix</i>					•		
24. Porseleinhoen <i>Porzana porzana</i>							•
25. Kwartelkoning <i>Crex crex</i>				•			
26. Kraanvogel <i>Grus grus</i>						•	
27. Kluut <i>Recurvirostra avosetta</i>						•	
28. Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>						•	
29. Strandplevier <i>C. alexandrinus</i>					•		
30. Kempphaan <i>Philomachus pugnax</i>				•			
31. Watersnip <i>Gallinago gallinago</i>					•		
32. Grutto <i>Limosa limosa</i>		•			•		
33. Tureluur <i>Tringa totanus</i>					•		
34. Grote Stern <i>Sterna sandvicensis</i>						•	
35. Noordse Stern <i>S. paradisaea</i>						•	
36. Dwergstern <i>S. albifrons</i>						•	
37. Zwarte Stern <i>Chlidonias niger</i>		•	•	•			
38. Kerkuil <i>Tyto alba</i>				•			
39. Velduil <i>Asio flammeus</i>						•	
40. Nachtzwaluw <i>Caprimulgus europaeus</i>				•			
41. IJsvogel <i>Alcedo atthis</i>					•		
42. Boomleeuwerik <i>Lullula arborea</i>					•		
43. Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>					•		
44. Duinpieper <i>Anthus campestris</i>							•
45. Grote Gele Kwikstaart <i>Motacilla cinerea</i>						•	
46. Blauwborst <i>Luscinia svecica</i>		•				•	
47. Gekraagde Roodstaart <i>Phoenicurus phoenicurus</i>					•		
48. Paapje <i>Saxicola rubetra</i>					•		
49. Tapuit <i>Oenanthe oenanthe</i>						•	
50. Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>					•		
51. Grote Karekiet <i>A. arundinaceus</i>				•			
52. Grasmus <i>Sylvia communis</i>					•		
53. Baardmannetje <i>Panurus biarmicus</i>						•	
54. Grauwe Klauwier <i>Lanius collurio</i>				•			
55. Klapekster <i>L. excubitor</i>							•
56. Geeigors <i>Emberiza citrinella</i>				•	•		
57. Ortolaan <i>E. hortulana</i>							
Aantal soorten		7 ¹	9 ²	13	14	15	6

¹) ook onder andere motieven opgenomen, ²) waarvan één ook onder motief A1 en B

tabel II categorie F; nieuwe kandidaten voor de Rode Lijst

soort	aantal '73-'79	aantal '79-'85
Dodaars	1500-200	100-1300
Groene Specht	4500-7500	3000-4500
Huiszwaluw	77000	25000-50000
Roodborsttapuit	4100-5800	1600-2300
Grauwe Gors	400-800	275-400

Voor de regio Amsterdam zijn de volgende soorten van belang

Roerdomp

De Roerdomp is een kwetsbare soort die nog steeds in aantal achteruit gaat (cat.D). In Nederland broedt 25-50% van de NW Europese populatie, het aantal broedparen wordt geschat tussen 101 en 1000. De Roerdomp wordt in Nederland bedreigd door het vernietigen van het biotoop en ongunstig beheer (maaibeheer van rietlanden). Rond Amsterdam komt hij onregelmatig voor in het Westelijk Havengebied (omgeving Lange Bretten) en langs de oevers van het IJ-meer.

Bruine Kiekendief

De Bruine Kiekendief is een kwetsbare soort (cat.D). De aantalsontwikkeling is neutraal, het aantal is niet toe- of afgenomen. In Nederland broedt 25-50% van de NW Europese populatie. De Nederlandse populatie wordt geschat op 101 - 1000 broedparen. De Bruine Kiekendief wordt met name bedreigd door het vernietigen van zijn biotoop.

In Amsterdam broedt deze soort in het Westelijk Havengebied (omgeving Lange Bretten) en langs de oevers van het IJmeer.

Zomertaling

De Zomertaling is ook een soort die in aantal achteruit gaat (cat. B). Het aantal in de jaren '79-'85 wordt geschat op 1250-1750 (in de periode '73-'79 was dat 1600-1800). De schatting voor Noord-Holland is 200 tot 350 paar.

In onze regio broedt de Zomertaling vooral in Waterland.

Kemphaan

De Kemphaan is een soort die in aantal achteruit gaat (cat.B). Het aantal broedparen wordt geschat tussen 101-1000 ('73-'79: 1250-1500, '79-'85: 800-1000). In Nederland broedt 25-50% van de NW Europese populatie. De Kemphaan wordt met name bedreigd door vernietiging van het biotoop.

De soort broedt in onze regio alleen in Waterland.

Watersnip

De Watersnip staat op de Rode Lijst omdat hij in aantal achteruit gaat (cat.C). Het aantal broedparen wordt geschat op 1001-10.000 ('73-'79: 5500-6000, '79-'85: 4000-5000). In Nederland broedt minder dan 25% van de NW-Europese populatie. De Watersnip wordt ook bedreigd door vernietiging van het biotoop.

In de regio Amsterdam broedt de Watersnip voornamelijk in Waterland.

Grutto

De Grutto gaat in aantal achteruit (cat.C). Het aantal broedparen wordt geschat op meer dan 10.000 ('73-'79: 90.000-105.000, '79-'85: 75.000-90.000). In Nederland broedt circa 75% van de NW-Europese populatie. Ook de Grutto wordt bedreigd door vernietiging van het biotoop. Komt in de regio Amsterdam voornamelijk in Waterland voor.

Tureluur

De Tureluur is opgenomen in de Rode Lijst omdat het aantal achteruit gaat (cat.C). Het aantal is nu vrij constant, meer dan 10.000 ('73-'79: ca 25.000, '79-'85: 25.000-30.000). In Nederland broedt 25-50% van de NW-Europese populatie. De Tureluur wordt bedreigd door het verdwijnen van zijn biotoop.

In de regio Amsterdam broedt de Tureluur met name in Waterland.

Blauwborst

De Blauwborst is een kwetsbare soort (cat.D) die recent in aantal is toegenomen. In Nederland broedt

meer dan 50% van de NW-Europese populatie. Het aantal broedparen ligt tussen de 1001 en 10.000. De Blauwborst wordt bedreigd door vernietiging van het biotoop en door ongunstig beheer. Voorkomen in de regio: Westelijk Havengebied (omgeving Halfweg).

Rietzanger

De Rietzanger is opgenomen in de Rode Lijst, omdat het aantal afneemt (cat.C). In Nederland broedt minder dan 25% van de NW-Europese populatie. Het aantal broedparen ligt boven de 10.000 ('73-'79: 17.500-30.000, '79-'85: 15.000-20.000). De Rietzanger wordt met name bedreigd door factoren in het buitenland (droog overwinteringsgebied). In Nederland vermindert het oppervlak broedbiotoop.

De Rietzanger komt in de regio Amsterdam voor in het Westelijk Havengebied en de oevers van het IJmeer.

Grasmus

De Grasmus is ook een soort die in aantal achteruit gaat (cat.C) In Nederland broedt minder dan 25% van de NW-Europese populatie. Het aantal broedparen ligt boven de 10.000 ('79-'85: 50.000-75.000). De Grasmus wordt voornamelijk bedreigd door factoren in het buitenland.

Komt in de regio Amsterdam met name in het Westelijk Havengebied voor.

Baardmannetje

Het Baardmannetje is een kwetsbare soort (cat.D) die in aantal achteruit gaat. In Nederland broedt 25-50% van de NW-Europese populatie. Het aantal broedparen ligt tussen de 101 en 1000 ('89: 700-1400). Het Baardmannetje wordt bedreigd door ongunstig maaibeheer.

Het Baardmannetje broedt in de regio voornamelijk in het Westelijk Havengebied en de oevers van het IJmeer.

(Bron: Osieck '89, Bekhuis e.a. '89, Ruitenbeek/Scharringa/Zomerdijk '90, De Gierzwaluw '85-'90)

Volgens de Vogelrichtlijn moet voor de genoemde vogelsoorten, voor de leefgebieden, speciale beschermingsmaatregelen worden getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.

De richtlijn bevat voorts de verplichting om alle noodzakelijke maatregelen te nemen om voor de Rode Lijst-soorten een voldoende gevarieerdheid aan leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.

Op de eerste plaats dienen de volgende maatregelen te worden getroffen:

- a instelling van beschermingszones
- b onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten de beschermingszones
- c herstel en weer aanleggen van vernietigde biotopen
- d aanleg van nieuwe biotopen.

Voor zover vervuiling, verslechtering en verstoring van wezenlijke invloed zijn op de vogelgebieden dienen de EG-lidstaten passende maatregelen te nemen om te voorkomen dat deze gebieden vervuilen of verslechteren, of dat vogels worden verstoord.

Wetland-Conventionie (Conventionie van Ramsar)

In 1971 is het Ramsarverdrag opgesteld; "Overeenkomst inzake watergebieden (wetlands) van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels".

Nederland heeft zich sinds 1980 aangesloten bij deze conventie.

Met "watergebieden" wordt bedoeld: "moerassen, vennen, veen- of plasgebieden, natuurlijk of kunstmatig, blijvend of tijdelijk, met stilstaand of stromend water, zoet, brak of zout, met inbegrip van zeewater, waarvan de diepte bij laag water niet meer is dan zes meter".

Een lidstaat verplicht zich op de eerste plaats tot "verstandig gebruik" van alle wetlands (dus ook voor de nationale, regionale of lokale waterrijke gebieden).

Wat is verstandig gebruik?

In het kader van het Ramsar Verdrag is een richtlijn opgesteld. Belangrijke punten daarin zijn:

1 Onder verstandig gebruik van een wetland moet worden verstaan een "duurzaam gebruik in het belang van de mensheid, op een wijze die verenigbaar is met het behoud van de natuurlijke eigenschappen van het ecosysteem". "Duurzaam gebruik" wordt gedefinieerd als "menselijk gebruik

van een wetland, zodanig dat het het grootst mogelijk blijvende nut kan opbrengen voor huidige generaties, met behoud van de mogelijkheden om aan de behoefte en aspiraties van toekomstige generaties te voldoen". De natuurlijke eigenschappen van het ecosysteem worden gedefinieerd als "fysische, biologische of chemische elementen, zoals grond, water, planten, dieren en nutriënten en de interacties daartussen".

2 Verstandig gebruik van waterrijke gebieden vereist een beleid, waarin onder andere de volgende elementen aanwezig zijn

a het in kaart brengen van de aanwezige wetlands en de waarden die zij vertegenwoordigen

b het toepassen van wettelijke regelingen ten behoeve van de bescherming van wetlands

c het uitvoeren van voorbeeldprojecten van verstandig gebruik

d het opstellen van een milieueffectenrapport van de mogelijke gevolgen van een uit te voeren project

Daarnaast kent het verdrag de verplichting tot "wetland behoud", die speciaal geldt voor de internationaal belangrijke waterrijke gebieden (deze moeten op een lijst geplaatst worden). De overheidsplanning moet daar zodanig zijn ingericht dat deze gebieden worden beschermd.

Op grond van de boven omschreven gegevens kunnen we voor onze regio de volgende lijst maken van vogels en gebieden die beschermd zouden moeten worden.

De vogels van de Rode Lijst en in het bijzonder Roerdomp, Bruine Kiekendief, Zomertaling, Kemphaan, Watersnip, Grutto, Tureluur, Blauwborst, Rietzanger, Grasmus en Baardmannetje.

De gebieden zijn Waterland, Lange Bretten en omgeving (Halfweg), IJ-meer en oevers, Ronde Hoep, Botshol, Het Nieuwe Meer en oeverlanden en het Ouderkerkermeer.

Ondanks het relatief kleine aantal broedparen van bovengenoemde soorten, hebben de gemeenten in onze regio toch hun verantwoordelijkheid. Naast de relatief grote, genoemde gebieden, bezit onze regio ook veel, meestal kleine ruigte-, riet- en moerasgebiedjes. Ook deze kleine gebiedjes zijn belangrijk in verband met hun corridor-functie in de ecologische infrastructuur, of als broedgebied. Niet alle vogels kunnen grote afstanden over ongunstig terrein overbruggen. Bijvoorbeeld het Baardmannetje is aangewezen op kleine gebiedjes die niet te ver van elkaar liggen. Andere soorten moeten genoeg nemen met kleine terreintjes binnen hun broedareaal, bijvoorbeeld de Blauwborst, de Roerdomp en de Bruine Kiekendief. Elk gunstig terrein is noodzakelijk om binnen een groter gebied een levensvatbare populatie te kunne laten voortbestaan. Kleine populaties die geïsoleerd liggen zijn gedoemd uit te sterven, omdat er geen uitwisseling van individuen kan plaats vinden.

Naast het behouden van goede terreinen moet in en rond Amsterdam de ecologische structuur verder ontwikkeld worden. De regio moet dooraderd zijn met groenstroken. Dit zijn niet alleen parken en bosjes, maar ook kruidenrijke wegbermen, rietstroken langs water, drassige oevers of moerasjes en ruigten.

Gelukkig heeft Amsterdam nog veel groen tot ver in de binnenstad. Dit moet echter wel behouden blijven en liefst ecologisch beheerd worden. Dus niet al het "onkruid" wegspuiten, maar juist kruidengroei bevorderen in wat nu meestal saaie borders zijn.

Waar de gemeente Amsterdam ook wat aan kan doen is het handhaven van gemeenteverordeningen, zoals bijvoorbeeld het behoud van nestgelegenheid voor de Gierzwaluw bij renovatie. Nestgelegenheid liefst in de vorm van kieren en spleten, want het succes van Gierzwaluw dakpannen is nog twijfelachtig. Controle op de naleving is echter noodzakelijk. De Vogelwerkgroep heeft in het recente verleden de woningbouwverenigingen geïnformeerd over deze gemeentelijke verordening. Het blijft echter belangrijk dat leden in hun buurt renovatie-projecten volgen en zonedig het bestuur of één van de vogelbeschermingsconsulenten inlicht.

Verder houdt de Vogelwerkgroep, maar meer nog enkele individuele leden, zich bezig met soortbescherming. Een voorbeeld is de Kerkuil. In 1988 informeerde de heer Andriese ons in Gierzwaluw nr 4 over de mogelijkheden om iets te doen aan nestgelegenheid in de regio Amsterdam. Vrijwillig Landschapsbeheer heeft een Kerkuil-netwerk opgezet in heel Noord-Holland. Dat dit nodig is mag blijken uit de cijfers over de populatiegroei en areaaluitbreiding van de Kerkuil. In 1990 zijn er in de Flevopolder alleen al 200 jongen geboren.

Het dichtstbijzijnde broedgeval vond plaats in Almere. Afgelopen winter zullen de jongen zijn gaan zwerven en zij kunnen zo ook in onze regio terecht komen. Het is goed dat de vogels hier dan onderdak kunnen vinden en zo wellicht in de toekomst weer in onze regio tot broeden komen. De

regio Amsterdam is verdeeld in vijf deelgebieden met elk een eigen coördinator. Wilt u assisteren of meer weten dan kunt u contact opnemen met het bestuur van de Vogelwerkgroep.

Wat kunnen wij als vogelwerkgroep verder doen?

De individuele leden moeten hun waarnemingen blijven noteren en opsturen naar de waarnemingen-secretaris. Worden er wantoestanden geconstateerd neem dan direct contact op met één van de Vogelbeschermingsconsulenten. Deze weten hoe te handelen. Sinds vorig jaar zijn twee leden van de vogelwerkgroep "consulent vogelbescherming". Dit houdt in dat zij op de eerste plaats contactpersoon zijn tussen de vogelwerkgroep en de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Zij informeren de vogelwerkgroep over activiteiten van Vogelbescherming en omgekeerd. Tevens onderhouden zij contacten met een controleur van de Vogelwet, met Rijkswaterstaat en met medewerkers van Vogelbescherming. Dit alles om zowel vogels als gebieden te beschermen in de ruimst mogelijke betekenis.

Heeft u vragen op het gebied van soort- of gebiedsbescherming dan kunt u contact opnemen met Paul Marcus (020-6159034) voor het westelijk deel van onze regio en met Ad Hartog (020-6977605) voor het oostelijk deel van de regio.

Literatuur

- Andriese, J. 1988, Kerkuilkasten, de Gierwaluw jrg 26, nr 4
Braakhekke, W., J.Swart, T.Kramer 1989, Utrecht, Besturen van Waterrijke gebieden
Huizinga, M. 1987, De rode lijst en de regio Amsterdam I en II, de Gierwaluw jrg 25, nr 1 en 2
Logemann, D., E.Schoorl 1988, Utrecht/Amsterdam, Verbindingswegen voor plant en dier
Osieck, E. 1986, Zeist, Bedreigde en karakteristieke vogels van Nederland
Osieck, E. 1990, Zeist, Notitie soortenbescherming t.b.v. de ledenraad
Ruitenbeek, W., C.Scharringa, P.Zomerdijk 1990, Assendelft, Broedvogels van Noord-Holland
Tjeenk Willink W. 1989, Actieboek Natuur en Milieu

Ronald Hofmeester
de Lange Gangh 81
1398 CW Muiden
tel. 02942-3203

